

La oss stå sammen om toleranse, medmenneskelighet og menneskeverd

Taler

Jonas Gahr Støre
Statsminister

Dato

9 november 2025

Sted

Oslo

Omstendigheter

Statsministerens tale under markeringen av Krystallnatten

1 Kjære alle sammen, i denne fredelige november-kvelden i Oslo,

5

Krystallnatten i 1938, kalt *The Night of Broken Glass* på engelsk. Natten da glass ble knust.

10 Synagoger, butikkvinduer, boliger – plyndret, satt i brann, ødelagt – og jøder ble arrestert, trakassert, ydmyket.

Menneskeverdet i tusen knas.

Fra da av ble lovløsheten loven selv.

15

Og veien ble skinnelagt mot holocaust, mot masseutryddelsen av jøder.

Men det startet ikke med selve Krystallnatten.

20 Dette hadde utviklet seg skrittvis, systematisk gjennom 1930-tallet, av en ideologi – fascisme, nazisme – og av personer, med og uten makt, som ville dette, som formet idéene og som fulgte idéene.

25 Som hentet fram gamle og nye forestillinger, konspirasjoner og skremmebilder – dette var før algoritmenes tid – men det var farlig, livsfarlig.

Og holdningene førte – som så ofte i historien – til handlinger. Til legitimeringen av vold.

30

Og vi vet – at forfølgelser ikke starter over natten. Forfølgelser besluttes, planlegges på lyse dag.

35

Slik registreringen og deporteringen av jøder i Norge i 1942 var presist og grundig planlagt, stort sett av nordmenn.

Og så er spørsmålet: Er det langt fra Nazi-Tyskland i 1938 til Norge i 2025?

40

Det oppleves kanskje ikke så langt tilbake i tid til Den andre verdenskrig. For hvert eneste år kommer nye bøker, filmer, podkaster, fortellinger, forskning – 85 år etter.

45

Fortsatt diskuterer vi – hva som skjedde, hvordan og hvorfor. Krigen kommer tett på oss, i vårt kollektive minne, så lenge etter.

Og tenk da på hvilke dype sår som lages de steder hvor krigens grusomheter utspiller seg i dag – og hvor lenge det vil prege menneskers liv, i generasjoner.

50

Men samtidig så er det langt fra vår virkelighet til Krystallnattens herjinger og maktmisbruk i 1938.

55

For vi markerer denne dagen for å minnes, for å huske – og fordi vi må fortsette å lære – om holocaust; for hver ny generasjon – at så galt kunne det gå, i hjertet av Europa.

60

Vi må i dag vite hva som skal til, vi må se etter varslene, faresignalene:

Forskjellsbehandling, trakassering, hatytringer, trusler, personer som ikke tør vise sin identitet, grupper som utpekes som syndebukker, grupper som ikke blir inkludert.

Jeg vil også si at det er et faresignal at mange norske jøder tydelig sier at de ikke ønsker å være her i dag.

Å knuse glass kan i vår tid skje på nettet, i sosiale medier, i kommentarfelt, ja – også under markeringer og arrangementer. Ofte mot minoriteter – jøder, muslimer, samer, romer, skeive, transpersoner, og andre.

70 Og det er jo nettopp det: Vi har lett for å si «de andre»!

Men vi må strekke oss etter å leve i et samfunn der det ikke er «de andre» og «oss» – men det er «vi».

75 Og vi må tenke at om én gruppe blant oss rammes, så rammes vi alle. For da er menneskeverdet – og likeverdet – satt i spill og truet.

Alle mennesker er født med samme menneskeverd – og rettigheter. Og vi har et moralsk ansvar for våre medmennesker, vi, oss – alle – i dette landet. Et ansvar
80 for å vise respekt, omsorg, inkludere og bygge broer.

For et par uker siden var jeg med på feiringen av synagogen i Trondheim 100 år. Der møtte jeg igjen tidsvitnet Chana Arberman, som jeg hadde truffet i Auschwitz-Birkenau under markeringen der i januar i år. Over 50 av hennes
85 familiemedlemmer ble myrdet i holocaust, den største krigsforbrytelsen i historien. I dag er hun 98 år, bosatt i Trondheim.

Og i Trondheim hørte jeg også et av vitnene til vår tid, Norge i 2025, en ung jødisk trebarnsmor, Marthine Bodd Five, som fortalte om angst, uro og
90 ensomhet, særlig etter 7. oktober 2023, og om – som hun sa det – «sosiale medier som kokte over av jødehat», og om datteren som hadde fått høre; «... dra tilbake til gasskammeret».

Det er brutalt. Så – derfor, kjære venner, er markeringen av Krystallnatten
95 aktuell. Jødehat, anti-semittisme, det rene menneskeforakt – skal vi ikke tåle.

Hatefulle ytringer, mot alle grupper – i Norge i dag – er ulovlig. Og skal ikke tales.

100 Det kan oppleves vanskelig å utrydde et onde – som rasisme – for evig og alltid. Men vi kan alle gjøre en innsats for ikke å la slike forestillinger og holdninger få gro og vokse.

105 Og samtidig: Vi kan oppfordre til ikke å gjengjelde hat med mer hat.

Og som statsminister vil jeg si: Jeg og min regjering vil gjøre alt i vår makt for å beskytte, støtte og stå ved jødene i Norge – og andre minoriteter. Det skal være trygt for alle.

110

Vi trenger et Norge hvor man kan si: – Jeg er stolt over å være jøde. Stolt over min tro, min fortelling og min kulturarv. Det har vi alle et ansvar for, som myndigheter og som borgere.

115 Gode venner,

La oss i kveld stå sammen om toleranse, medmenneskelighet og menneskeverd.

Kilde

120 <div>regjeringen.no</div>

Emneoversikt

Andre verdenskrig, Antisemittisme, Jøder, Krystallnatten, Minnetale

URI

125 <https://www.virksommeord.no/tale/la-oss-i-la-oss-sta-sammen-om-toleranse-medmenneskelighet-og-menneskeverd>

130

135

140